

KOOPERATİFLERE YÖNELİK HİBE DESTEĞİ

1. GİRİŞ

Kooperatifler, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ekonomik ve sosyal imkânların karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma anlayışı içerisinde bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır.

Gelişen ekonomimizde kooperatifler, sadece kendi tüzel kişilikleri ve ortakları için değil içinde buldukları toplum için de önemli oluşumlar haline gelmiş, aynı zamanda ekonomik ve ticari hayatta kendine has özellikleri ile başarılı girişimler olmuşlardır. Bununla birlikte, hala insanların kendi ekonomik durumlarını korumak ve geliştirmek amacıyla gönüllü olarak bir araya gelmeleri ile kurulan ve dolayısıyla zayıf kesimlerin dayanışma kuruluşu olan kooperatifler de bulunmaktadır.

Kooperatiflerin bu bakımdan bazı destekler ile özendirilmesi ve böylece ortaklarına belirli imkanlar sağlanması gerekmektedir. Bu çalışmada kooperatiflere ve bunların üst kuruluşlarına yönelik olarak geliştirilen hibe desteği mekanizması üzerinde durulacaktır.

2. KOOPERATİFLERİN DESTEKLENMESİ PROGRAMI (KOOP-DES)

2.1. Programın Dayanağı

Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 640 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 13 üncü maddesinde "Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında "Kooperatiflerin amaçlarını gerçekleştirmek için hazırlayacakları projeleri desteklemek ve teşvik etmek, teşvik ve desteklere yönelik düzenlemeler yapmak." hükmü bulunmaktadır.

Ayrıca, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının tarafından hazırlanan ve 17/10/2012 tarih ve 28444 sayılı Mükerrer Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı"nda "3.3. Üretimi artırmak amacıyla verilen kamusal desteklerin kooperatifçiliği özendirmeye yönelik uygulanması için Kooperatifçiliği Destekleme Programının hayata geçirilmesi sağlanacaktır." eylemi bulunmaktadır.

Yine, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planı Hedef 4.1. kapsamında kooperatiflere kamusal mali destek sağlamaya yönelik olarak "Kooperatifçiliği Destekleme Programı"nın hayata geçirilmesini sağlamak eylemi yer almaktadır.

2.2. Programın Oluşması ve Amaçları

Kooperatiflerin Desteklenmesi Programının hayata geçirilmesi öncesinde bir dizi fizibilite ve saha çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda, kooperatiflerin hangi alanlarda kamusal desteğe ihtiyaç duyduklarına ilişkin olarak kooperatiflerde ayrıntılı anket çalışması yapılmış, sektör ve kamu çalıştayları yapılarak kooperatiflerin yararlanmış oldukları kamusal destekler ve yararlanma durumları incelenmiş, dünya genelinde kooperatiflere verilen destekler ve izlenen yöntemler değerlendirilmiş, kamusal mali destek veren kurumların destekleri dağıtırken uyguladıkları sistemler incelenmiş ve bu çalışmaların sonucunda, kooperatiflerin destek ihtiyacının kapsamı ve şartları belirlenerek Kooperatifçilik Proje Destek Yönetmeliği hazırlanmıştır.

Kooperatiflerin Desteklenmesi Programının çerçevesini çizen, kapsamını ve süreçlerini belirleyen anılan yönetmelik 30/07/2013 tarih ve 28723 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

KOOP-DES Programının genel amaçları;

- Kooperatifler ve üst kuruluşlarının kendi kaynaklarıyla gerçekleştiremedikleri üretim ve istihdama katkısı olacak projelerinin hayata geçirilmesini sağlamak,
- Kooperatiflerin kurumsal kapasitelerinin güçlenmesini sağlamak, faaliyetlerinde etkinlik ve verimliliği arttırmak,
- Kooperatif ortaklarının gelir düzeyini artırmak,
- Kooperatif ve üst kuruluşlarının teknolojiyi takip etmeleri ve yeni tekniklerden yararlanmalarını sağlamak,
- İş gücüne katılamamış dezavantajlı kesimlerin kooperatif çatısı altında örgütlenmelerini sağlamak,
- Yeni kooperatif türleri ile bireysel tasarrufları ülke ekonomisine kazandırmak olarak özetlenebilir.

Netice itibarıyla kooperatiflerin; üretim ve istihdama katkısı bulunacak projelerinin bedellerinin bir bölümünün hibe yoluyla desteklenerek, kooperatiflerin sermaye sıkıntısı nedeniyle yapamadıkları yatırımları yapabilmelerine imkan oluşturulması ve kooperatif ortaklarının ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmektedir.

2.3. Hibe Desteğinin Kapsamı ve Miktarı

Program kapsamında desteklenecek kooperatiflerin üretim ve istihdama katkısı olacak projelerine ilişkin olarak;

- Kooperatiflerin faaliyet konularına göre makine ve/veya ekipman ile ilgili mal alımlarına,

- Ortaklarının en az % 90'ını kadınların oluşturduğu kooperatiflerin işletecekleri yaşlı ve engelli bakım merkezleri ile çocuk kulüpleri, kreş ve gündüz bakımevlerinin demirbaş eşya niteliğindeki yatırım malı alımlarına,

- Kooperatiflerin ürettikleri ürünlerin tanıtımı ve pazarlanmasına ilişkin sergi ve fuar katılımlarına yönelik hizmet alımlarına,

- Mal alımları için hibe desteği verilecek kooperatiflerin projelerine ilişkin nitelikli personel istihdamlarına, destek verilecektir.

Kooperatiflerin sunacakları proje başvurularında hibeye esas proje tutarı azami sınırı;

- Kooperatiflerin mal alımlarında 200.000 Türk Lirasını,

- Hizmet alımlarında 30.000 Türk Lirasını,

- Nitelikli personel istihdamında yıllık bir personel için 30.000 TL'yi, iki personel için toplam 60.000 TL'yi, geçemeyecektir.

Kooperatiflerin desteklenmesine karar verilen mal ve hizmet alımlarında hibeye esas proje tutarlarının kalkınmada öncelikli yörelerde % 75'i, diğer bölgelerde % 50'si ve kalkınmada öncelikli yöre şartı aranmaksızın ortaklarının en az % 90'ını kadınların oluşturduğu kooperatiflerde ise % 75'i Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hibe olarak karşılanabilir. Hibeye esas proje tutarının kalan kısmı proje yürütücüsü kooperatifçe karşılanacaktır.

Nitelikli personel istihdamının hibeye esas proje tutarının azami sınırının % 100'üne kadar olan kısmı Bakanlıkça hibe olarak karşılanabilir. Nitelikli personel istihdam desteğinin azami süresi bir yıldır. Nitelikli personel istihdam desteği kooperatifin yeni istihdam edeceği en fazla iki personel için verilmektedir.

Öte yandan, program kapsamında hibe desteği talep eden kooperatiflerin, başvurdukları proje konusunda diğer kamusal desteklerden yararlanmamış olmaları gerekmektedir. Ayrıca, hibe desteği alan kooperatifler aynı proje konusunda beş yıl içerisinde tekrar hibe desteği başvurusunda bulunamayacaklardır.

2.4. Hibe Desteği Süreci

Kuruluş, işleyiş ve denetim işlemlerine ait hizmetlerin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yürütüldüğü, genel hükümlere tabi kooperatif ve üst kuruluşları ile tarım satış

kooperatif ve üst kuruluşlarının yararlanabileceği hibe desteği süreci, Bakanlığın hibe desteği çağrısına çıkması ile başlamaktadır.

Program kapsamında hibe desteğinden yararlanmak isteyen kooperatifler, Yönetmelik kapsamında yer alan konularda hazırlayacakları projelerle kooperatif merkezinin bulunduğu ildeki Ticaret İl Müdürlüğü'ne başvuru yapacaklardır.

Kooperatiflerin proje başvuruları, İl Proje Yürütme Birimi tarafından Yönetmelik ile Uygulama ve Değerlendirme Kılavuzunda belirlenen başvuru şartlarını taşıyıp taşımadığı yönünden incelenecek, şartları taşıyanlar veya gerekli düzeltmeleri yapanlar kabul, taşımayanlar ise red edilecektir.

Daha sonra başvuru şartlarını taşıyan kooperatiflerin projeleri, İl Proje Komisyonu tarafından, Yönetmelik ve Kılavuzda belirlenen kriterlere göre değerlendirilecek, belli puanlamalara tabi tutulacak ve düzenlenecek raporlarla Bakanlığa gönderilecektir.

Bakanlık bünyesinde oluşturulan Merkez Proje Komisyonu, İl Proje Komisyonunun yaptığı değerlendirme sonucunda uygun görülen projeleri, Yönetmelik ve Kılavuzda belirtilen esaslar çerçevesinde inceleyip ve bütçe imkânları çerçevesinde, destekleme konusunda nihai kararı verecektir.

Destek verilmesine karar verilen kooperatif projeleri Bakanlığın resmi internet sitesinden ilan edilecek ve belli süre içerisinde desteklenecek kooperatif yetkilileri ile ilgili İl Müdürü arasında bir hibe sözleşmesi imzalanacaktır.

Bu aşamadan sonra Yönetmelik, Kılavuz ve Hibe Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilecek projelerin uygulanma durumu izlenecek ve Bakanlık tarafından, hibe destek miktarı nakit olarak kooperatifin banka hesabına aktarılacaktır.

3. SONUÇ

Kuruluş amaçları çerçevesinde ortaklarına hizmet sunan kooperatifler, rekabet ile kamu yararı arasında bir denge kurulmasının aracı olarak önemli görevler üstlenmektedirler. Bu bağlamda, sınırlı sermaye ile oluşan kooperatiflerin finansman yapısının güçlendirilmesi ile piyasada etkinlik kazanmaları sağlanmalıdır.

Kooperatifleri sürekli olarak kamusal desteğe bağımlı hale getirmeden, onlara başlangıç sermayesi niteliğinde, üretim ve istihdamı artıracak pazarlama faaliyetlerini kolaylaştıracak projelerle hibe desteği verilmesi önemli bir gelişmedir.

Ayrıca, desteklerle kooperatiflerin daha etkin ve verimli çalışması sağlanarak, başarılı kooperatifçilik uygulamalarının olduğu gelişmiş ülkelerdeki gibi, ekonomik katma değer artırılması, kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, işsizliğin azaltılması, insan kaynağı

kapasitesinin geliştirilmesi, işgücü piyasasında yeterince yer alamayan ve dezavantajlı gruplar arasında olan kadınların emeğinin değerlendirilerek ekonomiye kazandırılması, sonuçta ise ülke vatandaşlarının ekonomik ve sosyal refahının artırılması gerçekleştirilmelidir.

Kooperatiflerin üretim ve istihdama katkısı bulunacak projelerinin bedellerinin bir bölümünün, Kooperatiflerin Desteklenmesi Programı kapsamında hibe yoluyla karşılanması, kooperatiflerin sermaye yetersizliği nedeniyle gerçekleştiremedikleri yatırımları yapabilmelerine imkan oluşturması bakımından iyi bir başlangıç olacaktır. Kooperatif ve üst kuruluşlarının bu çerçevede anılan desteklerden yararlanmak amacıyla Bakanlık çalışmalarını izlemeleri ve uygun projeler geliştirmeleri gerekmektedir.

Seçkin CENKİŞ
Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü